

ÖREBRO UNIVERSITET

ORU HAR LYSSNAT 2023

Rapport för studenttjänsten "ORU Lyssnar"

Ett samarbete mellan Högskolepedagogiskt centrum och Örebro studentkår

Innehåll

Inledning	3
Hur har ORU "lyssnat"?	4
Sociala sammanhang	4
Kommunikation, tillgänglighet och återkoppling	6
Examination	6
Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)	8
Jämställdhet och lika villkor	10
Digitalisering och distansundervisning	11
Kunskapskrav	12
Psykisk ohälsa	13
Slutord	14

Inledning

I oktober 2020 lanserades studenttjänsten ”ORU Lyssnar” med syfte att samla in information, reflektioner och upplevelser från studenter om frågor som rör utbildningen vid Örebro universitet. Tjänsten är ett samarbete mellan Högskolepedagogiskt centrum och Örebro studentkår. För att skicka in sina synpunkter till ORU Lyssnar kan man som student logga in på Studenttjänster på universitetets hemsida. På plattformen står att ”du som student med ett enkelt klick kan återkoppla på din utbildning vid Örebro universitet – anonymt – utifrån ett lika villkors- och jämställdhetsperspektiv och hållbar utveckling. Informationen används för att utveckla och förbättra utbildningen på hela universitetet.”

Det har kommit in nästan 100 inskick sedan lanseringen i oktober 2020. Materialet från lansering till december 2022 har sammanställts och presenteras i denna rapport, ”ORU Har lyssnat”. Inledningsvis var bilden att det skulle bli betydligt fler inskick. Under de sista månaderna 2020 kom det in dubbelt så många inskick som under åren 2021 och 2022 sammantaget. Nedgången berodde sannolikt på pandemin och den distansundervisning som pågick i två år då studentlivet vid universitetet förändrades radikalt. Det hjälpte då inte att göra reklam för tjänsten på campus. Frågor som efterfrågades i ORU Lyssnar blev kanske mindre aktuella att rapportera in bland studenter.

Tjänsten syftar främst till att uppmärksamma pedagogiska frågor men mycket av det som kom in under pandemin handlade om de riktlinjer och restriktioner som resulterade i att campusundervisningen övergick i distansundervisning. Givetvis fick detta konsekvenser för pedagogiken, och de frågor som vi fortsatt kan dra lärdomar av finns med i ORU Har lyssnat. Bedömningen blev dock att det inte fanns tillräckligt med underlag för att ge ut en årlig rapport som var tänkt från början. Den här rapporten blir därför en sammanställning för perioden oktober 2020 till december 2022.

ORU Har lyssnat 2023 – Rapport för studenttjänsten ”ORU Lyssnar”.

Ärendenummer: ORU 5.1-07312/2023

Publicerad: November 2023

Dokumentansvarig: Högskolepedagogiskt centrum

Hur har ORU "lyssnat"?

För att skriva in till ORU Lyssnar måste studenter godkänna att de är medvetna om att de inte ska sända in uppgifter om personer eller annan information som kan identifiera personer. De samtycker också till att data modereras, att information redigeras, alternativt raderas, som inte stämmer överens med detta villkor. Informationen samlas in löpande, gallras av ansvarig vid Högskolepedagogiskt centrum och analyseras av en projektgrupp bestående av inbjudna kårsektioner och pedagogiska utvecklare vid Högskolepedagogiskt centrum. Representanter från Teknat, Qultura och Serum har gett sin respons i denna rapport. För att få studentperspektiv fick representanterna instruktioner att reflektera kring frågorna: -Känner ni igen er i det som sägs? - Har ni förslag på förbättringar på de upplevda situationer som studenterna har skickat in? Därefter fick de pedagogiska utvecklarna vid Högskolepedagogiskt centrum uppgiften att reflektera över de inskickade synpunkterna till ORU Lyssnar sammantaget med sektionernas respons och erbjuda alternativa högskolepedagogiska förslag på lösningar och pedagogiska förbättringar.

Tillsammans erbjuder vi studentperspektiv, lärarperspektiv och högskolepedagogiska perspektiv på den information som kommer in. På så sätt kan vi problematisera och nyansera perspektiven och olika förväntningar på utbildningen vid Örebro universitet.

ORU Lyssnar är inte en statistisk undersökning som kan bekräfta eller dementera att det som skrivs och skickas in är vanligt förekommande. Däremot kan vi se att många av de frågor som lyfts också återkommer i kursvärderingar. I denna rapport presenteras därför: Vad har kommit upp? Genom att urskönja breda teman så har vi en möjlighet att lyfta viktiga frågor till organisationen. På teman som sociala sammanhang, återkoppling, examination och så vidare presenteras förslag på "När återkopplingen inte fungerar" eller "När vi delar upp grupper så är det bra att tänka på..."

Vi vill ändå flagga för vissa avgränsningar. Det vi främst lyfter här är pedagogiska frågor. Men det har också inkommit frågor som hör hemma på styrning- och ledningsnivå. Dessa frågor påverkar utbildningen men har inte enbart pedagogiska lösningar. Till dessa exempel hör öppettider och ordningsregler på universitetsbiblioteket och universitetet i övrigt, kostnader för användandet av kopiatorer och så vidare. Detta betyder inte att dessa frågor inte kan och bör lyftas på övergripande nivå men frågorna kommer inte att diskuteras i denna rapport.

Förslagen som presenteras i ORU Har lyssnat är kanske inte tillämpningsbara i alla sammanhang och det råder olika förutsättningar på olika delar av universitetet. Sammantaget hoppas vi ändå att rapporten kan bli en god utgångspunkt för diskussioner bland studenter, i lärarlag och vid andra funktioner vid Örebro universitet.

Sociala sammanhang

Under pandemin synliggjordes och märktes det tydligt hur viktigt det är med sociala sammanhang. Sektionerna menar att utan sociala sammanhang "blir utbildningen svårare" och utan vänner "fruktansvärt tråkig". Pandemin påminde oss på många sätt att högre utbildning är en essentiellt social erfarenhet och praxis, att det är en viktig tid för vänskap och identitetsskapande. Examinationsceremonier som studenter hade sett fram emot under sin studietid ställdes in. Med uteblivna introduktioner upplevde en del nya studenter att

det blev svårt att socialiseras in i det nya studentlivet. Under den tid som pandemin pågick kände sig många ensamma och isolerade vilket påverkade studierna men också studenternas psykiska hälsa. I ORU Lyssnar efterfrågades kaféer där ensamma studenter kunde träffas och prata studier, förslagsvis med indelningar i par eller mindre grupper skapade av lärare för att inte lämna över hela det sociala ansvaret och initiativtagande till studenterna. Det här är viktiga lärdomar vi kan ta med oss in i campuslivet efter pandemin. Ett mer långtgående förslag skulle kunna vara att skicka ut inbjudan till nya studentgrupper för att sedan ”para ihop” dessa studenter med andra anmälda och erbjuda ett forum, fysiskt eller digitalt, där studenter på ett organiserat sätt tillsammans tar första steget in i studentlivet. Detta kan med fördel initieras av institutionerna eller studentkåren med olika syften och konstellationer. Ett forum dit man inte ”kommer ensam”. Rent praktiskt skulle man från institutionens sida kunna ge instruktioner till studenterna att tillsammans utforska och diskutera introduktionsmaterial, till exempel struktur på Kronox, Blackboard Learn, studiehandledningar eller dylikt.

Ett tillägg till ett sådant koncept, som föreslogs i Örebro universitets ”[10-i-topp för digital undervisning på distans](#)” som publicerades under pandemin, är att ansvariga lärare har regelbundna digitala kontorstider dit studenter kan komma med frågor. Även om det idag är fullt möjligt att göra detta fysiskt på plats finns det fördelar med att bredda tillgängligheten utifrån studenters varierande behov. Det är också fördelaktigt att som lärare ta dessa tillfällen att vara lyhörd för hur det sociala sammanhanget ser ut kring studenterna, till exempel hur det ser ut i grupparbeten. Det är en stor utmaning att skapa sociala sammanhang i distansundervisning. Information om introduktion, tidiga och tydliga instruktioner blir desto viktigare när man inte ses fysiskt på plats. Vi tror ändå att vi lärt oss något av dessa erfarenheter och att vi nästa gång vi tvingas ställa om till distansundervisning kan göra det bättre. Vi hoppas också att de lärdomar vi gjort under pandemin kan befrukta den campusbaserade undervisningen inte minst när det gäller användningen av digitala verktyg.

Det framgår i ORU Lyssnar att grupparbeten är sammanhang som kan se mycket olika ut och att det ibland uppstår svåra situationer. I ORU Lyssnar uttrycks en oro för utanförskap när det är upp till studenter att till exempel ”hitta någon att skriva med” och att det kan upplevas som utlämnande och känslomässigt svårt när andra som redan har vänner i en kurs inte inkluderar andra. Olika grader av ambitioner och förväntningar studenter emellan uppstår ibland under grupparbeten, och som lärare är det inte lätt att lösa sådana utmaningar så att det tillfredsställer de olika behov och önskningar som finns bland studenterna. Från sektionerna finns förslag om ”kontrakt” så att studentgrupper har en samsyn om hur gemensamma arbeten och uppgifter ska utformas och hur ansvar ska fördelas. Det är då viktigt att sådana avtal är grundade i diskussioner studenter emellan och har gjorts i samförstånd med lärare och utifrån lärandemål. Den typen av diskussioner är därtill en viktig övning i det demokratiska samtalet och kan också ses som ett lärandemål i sig. Sektionerna menar att grupparbeten är en av examinationsformerna man lär sig mest av. Dels för att man i en framtida profession kan komma att ingå i team, dels för att man får många nya perspektiv av att arbeta i grupp. Förutsatt att grupparbeten ändå ingår som studie- och examinationsform så menar sektionerna att det är viktigt att variera examinationsformerna för att öka chanserna för så många studenter som möjligt att komma till sin rätt.

Från ett högskolepedagogiskt perspektiv ser vi att det finns stora möjligheter med grupparbeten, men det förutsätter att de som deltar känner sig delaktiga i arbetet och trygga i

gruppen. Här finns en hel del som lärare kan göra för att skapa de bästa förutsättningarna för studenterna att lära tillsammans och lära sig att samarbeta. Det kan bland annat handla om att ge grupperna tydliga riktlinjer och instruktioner för hur de ska arbeta eller uppmana grupperna att själva ta fram regler för sitt samarbete. För att undvika att studenter hamnar utanför är det också klokt att läraren tar ansvaret vid gruppindelningen. Detta är särskilt viktigt tidigt i ett program eller en kurs.

Kommunikation, tillgänglighet och återkoppling

Det framgår i ORU Lyssnar att kommunikation mellan lärare är viktig för att studenter ska kunna tillgodogöra sig en utbildning av hög kvalitet. Bristande kommunikation inom lärarlag och mellan kursansvarig och externa gästföreläsare kan resultera i att kursinnehåll upprepas. Det kan också påverka likvärdigheten mellan lärares förväntningar och kunskapskrav gentemot studenter. Sektionerna lyfter också att när kommunikationen mellan lärare fungerar bra så skapar det ett "lugn" bland studenter. Även ur ett högskolepedagogiskt perspektiv är det förstås viktigt att lärare kommunicerar med varandra. Det handlar både om att studenterna inte får motstridig information och att de får möjlighet att utveckla och fördjupa sina kunskaper genom en undervisning som hänger ihop och bygger på det studenterna lärt sig tidigare. Det är också en förutsättning för att viktiga perspektiv som undervisande personal har i uppdrag att integrera i utbildningen, så som jämställdhetsperspektiv eller olika hållbarhetsperspektiv, blir till sammanhängande och påbyggande progressionsstråk i utbildningen. Det är därför viktigt att det pedagogiska utvecklingsarbetet prioriteras bland enhetschefer och pedagogiska ledare så att lärarlag får tillräckligt, kanske även "öronmärkt" tid för att samverka och i dialog se över kursinnehåll så att delkurser går i linje med varandra och utbildningen som helhet blir sammanhängande.

Tid är också en viktig faktor vad gäller återkoppling i bedömningar av studenters progression. Forskning visar att återkoppling är en av de viktigaste faktorerna för lärande och studenter efterfrågar ofta en mer personlig feedback på deras examinationer än de får. Därför bör lärare försöka avsätta tid för att ge relevanta kommentarer på de uppgifter eller utkast till uppgifter som studenterna lämnar in. I synnerhet [formativ bedömning](#) ger goda förutsättningar för studenterna att både bredda och fördjupa sina kunskaper, färdigheter och förmågor. Samtidigt måste lärare hushålla med sin tid och i program och kurser med många studenter går det inte alltid att ge individuell återkoppling. En lösning kan då vara att ge en mer generell återkoppling som många studenter kan relatera till och ha nytta av. En på förhand tydlig beskrivning av hur studenterna kommer att få återkoppling (och varför) kan också bidra till att studenters förväntningar inte överstiger vad som är möjligt, till exempel på kurser med ett högt studentantal.

Examination

Förlängd rättningstid och försenade studieresultat kan påverka studenters inkomst och boendesituation och därmed orsaka stress. Detta blir extra svårt för de studenter som redan på förhand lider av psykisk ohälsa. Det kan därför vara relevant att i planeringsarbetet på institutionerna se över möjligheten att förlägga tentor inom en tidsram då lärare har mindre arbetsbelastning och tid för att rätta tentamina inom angiven rättningstid. Kanske är det möjligt att fördela arbetet med rättning mellan lärare så att kollegor i ett arbetslag kan

hjälpas åt med rättningen. Kanske går det att utforska möjligheten att ge timtilldelning till amanuenser som kan hjälpa till? Sådana möjliga arbetsfördelningar kan även förbättra möjligheterna och ge tid och utrymme för mer utförlig återkoppling vilket är ett önskemål från studenter som diskuterades ovan. Återkoppling på examinationer är viktiga för att studenterna ska förstå och lära av sitt arbete. Vid underkänd prestation är det ännu viktigare att studenten får en motivation till varför de inte godkänns och ett stöd för arbetet framför sig. I ORU:s riktlinjer står det:

Ett beslut ska innehålla de skäl som har bestämt utgången. Om bedömning av prestation skett efter tydliga (eller fastställda) kriterier som klargör hur bedömning skett, kan dock skälen utelämnas. Har skälen utelämnats, bör universitetet på begäran av studenten om möjligt upplysa om skälen i efterhand.

Efter varje examination ska som regel en **examinationsgenomgång** erbjudas studenterna. Denna bör genomföras senast fyra veckor efter den dag som examinationen genomfördes och mer än två veckor före omexaminationen. Datum ska meddelas studenterna senast vid ordinarie examinationstillfälle. Vid beslut om förlängd rättningstid ska examinationsgenomgång erbjudas studenterna senast en vecka efter den förlängda rättningstidens utgång. **Examinationsgenomgång hålls av examinator alternativt annan ansvarig lärare. Om inte examinationsgenomgång genomförs ska lösningsförslag eller motsvarande kommentarer lämnas till studenterna skriftligt eller muntligt.**

Under pandemin var det flera planerade salstentor som istället blev hemtentamen på grund av restriktionerna. Vissa lärare valde då att korta tiden för examinationer för att begränsa möjligheten för studenter att hemma eftersöka information som inte hade varit möjligt att göra i en skrivsal. Av information som inkommit till ORU Lyssnar kunde detta upplevas som orättvist då studenterna fick mer begränsad tid att skriva. Det som kanske inte var tillräckligt tydligt för studenterna var att många lärare omformulerat frågornas utformning, längd och antal och att det alltså inte var en identisk salstentamen som studenterna sedan fick göra hemma. Det kan därför vara rimligt att även svarstiden förändras. Det som gynnade den högskolepedagogiska utvecklingen på universitetet under pandemin, och som vi bör ta med oss framöver, är just viktiga avvägningar och reflektioner kring variation i utformningar av olika slags tentamina. Dessa lärdomar har ytterligare aktualiserats i och med generativ AI så som ChatGPT där lärare också behöver tänka "ett varv till" kring hur (och varför) examinationer bör utformas på olika sätt. En helhetsöversyn över hemexaminationer krävs, särskilt i ljuset av generativ AI. Arbete pågår med att stödja lärare i det. Att endast bedöma en slutprodukt som skapats utanför undervisningstid är inte nödvändigtvis en rättssäker examination. Därmed inte sagt att det inte går att arbeta med hemuppgifter, men de behöver utformas på ett sätt så att läraren får insyn i studentens process fram till det färdiga arbetet.

Lärares frånvaro har inte bara aktualiserats i frågor om hemtentamen under pandemin och generativ AI. Även vid salstentor kan lärares frånvaro och bristande tillgänglighet bli problematisk för studenter, till exempel när läraren inte är där för att besvara frågor. Det framkommer i ORU Lyssnar. Lärares närvaro är en svår fråga. Frågan om tillgänglighet under examination har varit uppe till diskussion, och det är rimligt att examinator finns

tillgänglig minst under en timme, men helst under hela tentamen, för att kunna svara på frågor från studenter och tentamensadministration. Lärares närvaro är en viktig fråga och om lärare inte har möjlighet att vara tillgänglig i vissa kanaler eller under vissa tider bör studenterna hänvisas till andra möjliga tider och kanaler.

I förlängningen har dessa nu rådande diskussioner bland lärare på institutionerna också många fördelar för breddat deltagande i allmänhet men också specifikt för studenter med funktionsvariation som också har skrivit in till ORU Lyssnar med önskemål av större variation i examinationer. Detta är dock inte samma sak som anpassningar även om även sådana görs på universitetet (se [FUNKÄ](#)). Det är oerhört viktigt att utbildningen är likvärdig för alla och det gäller både krav i relation till målen som förutsättningar att nå dit. En anpassning får därför inte innebära sänkta krav. En anpassning handlar om att erbjuda alternativa vägar och former för utbildning och examination. Anpassningen ska dock alltid ha samma lärandemål som slutmål.

Enligt Universitetskanslersämbetet (UKÄ) så får endast bedömning ske på de examinerande moment som står i kursplanen och där ska också anges hur bedömningen vägs samman till betyg på kursen. Det finns utrymme för examinator att besluta om anpassning eller alternativ examinationsform, men som UKÄ föreskriver:

*/.../ om examinatorn i ett enskilt fall ska kunna göra undantag från kursplanens föreskrifter och ge möjlighet till anpassad eller alternativ examination på en kurs, **måste det finnas stöd för åtgärden i den aktuella kursplanen**. I formellt hänseende räcker det alltså inte att möjligheten bara framgår av lärosätets allmänna riktlinjer om examination eller andra dokument på central nivå inom lärosätet.¹*

Ett rimligt önskemål skulle kunna vara att examinationerna varieras under kursen och utformas så att inte formen blir avgörande för studenters prestationer. Om annan löpande bedömning ska kunna ske behöver det regleras i kursplan.

En annan fråga som lyfts i ORU Lyssnar är frågeformuleringar i examinationer. Oavsett funktionsvariationer så är det viktigt att som lärare korrekturläsa sina examineringsfrågor. I ORU Lyssnar framgår att syftningsfel, grammatiska fel och otydlighet kring hur många svar som kan vara rätta kan innebära att en stressad student blir underkänd på sin tolkning av frågorna snarare än att den inte har förstått kursinnehållet. Språket i examinationer är av avgörande betydelse för studentens möjligheter att visa sina kunskaper, det vill säga frågornas formulering påverkar examinationens reliabilitet. Om frågorna visat sig vara svåra att förstå får inte examinator det underlag som behövs för att kunna bedöma studenternas prestationer i relation till målen. Det är alltså av stor vikt att korrekturläsa examinationsuppgifter noga.

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

Riktlinjerna för skydd mot smittspridning i samhället under pandemin ökade risken för hög arbetsbelastning och stress vid sjukfrånvaro. Detta blev extra tydligt för studenter

---

¹ UKÄ 2017, Rättssäker Examination

med VFU i klinisk verksamhet men också i andra utbildningar. Inskickade förslag till ORU Lyssnar men även från sektionerna är att öka antalet sjukdagar så som i arbetslivet för dessa studenter. Även om denna problematik idag inte är lika påtaglig som under pandemin är det viktigt att dra lärdomar inför framtiden. Det kan finnas god anledning att i förberedande syfte lyfta en diskussion om sådana riktlinjer innan liknande situationer uppstår och därmed vinna tid.

Det har även kommit in information till ORU Lyssnar om kränkande behandling under VFU. Under verksamhetsförlagd utbildning förekommer ibland samma typ av missförhållanden som finns i arbetslivet i stort. Det är viktigt att det är tydligt för studenter, handledare och lärare vilka rättigheter och skyldigheter som de har. Örebro universitet följer [*Riktlinjer gällande diskriminering och kränkande särbehandling – för medarbetare och studenter vid Örebro Universitet*](#) (dnr ORU 2022/08308). Där framgår att en student i rollen som praktikant enligt diskrimineringslagen är att likställa med arbetstagare och att praktikplatsens rutiner för hantering av upplevd diskriminering/kränkande särbehandling gäller. Om studenten upplever att det är svårt att lyfta händelsen med praktikplatsen kan studenten kontakta studentombud för stöttning. Universitetet har ett ansvar att vidta åtgärder vid risk för fortsatta trakasserier. En sådan åtgärd är att stötta studenten i byte av praktikplats. Exempelvis Institutionen för hälsovetenskaper ställer frågor om diskriminering och kränkande särbehandling i kursvärderingen för VFU-moment. Studenterna svarar anonymt men kursledningen påtalar i allvarligare fall rapporterade händelser till berörda adjungerade kliniska adjunkter, som har direktkontakt med verksamheterna. En annan fråga specifikt för sjuksköterskeprogrammet och läkarprogrammet som kommit in till ORU Lyssnar är skillnaden i reseersättning för studenter som har sin verksamhetsförlagda utbildning utanför regionen. Studerande vid Institutionen för hälsovetenskaper (HV) och vid Institutionen för medicinska vetenskaper (MV) kan ansöka om ersättningar under sin VFU. Resebidraget för studerande vid HV utges med 30 % av studentens totala kostnad efter ansökan och uppvisande av originalkvitton medan studerande på läkarprogrammet på MV har möjlighet att ansöka om full ersättning för resor men också boende och måltider under VFU. Detta har inte bara uppmärksammats i ORU Lyssnar utan kärsektionen Serum som uppfattar det som ”väldigt orättvist” att studenter inom samma fakultet har olika ersättningsvillkor och anser att lika villkor bör gälla för båda institutionerna och att ”ett garanterat boende vid en tillfällig studieort bör prioriteras.”² Förklaringen till att ersättningarna för MV skiljer sig från ersättningen på HV är att dessa helt och hållet finansieras av regionerna genom det så kallade ALF-avtalet (”avtal om läkarutbildning och forskning mellan staten och vissa regioner”).

Denna fråga är ett undantag i denna rapport som i övrigt inte diskuterar frågor vars lösningar inte är pedagogiska även om frågan tydligt påverkar utbildningen. Som beskrivits inledningsvis kan denna fråga lyftas som en jämlikhetsfråga men som en lärosätesfråga handlar det om huruvida det finns medel att matcha ett avtal som fastställts utanför universitetet.

En annan lika villkors-fråga som lyfts i ORU Lyssnar är hur man ska förhålla sig till situationer där examinerande lärare arbetar på samma arbetsplats som en student. Ytterligare

---

² Skrivelse 2020-08-20 Ärendenr: ORU 2020/04676

ett exempel på hur man kan hantera en sådan fråga kommer från Institutionen för hälsovetenskaper där studenten som ska söka VFU-plats får följande information i ett informationsbrev: ”Det är viktigt att du inte söker VFU-plats som du har en relation till av något slag, som anhörig, vän eller arbetsplats där det kan uppstå en jävsituation.” I programmets VFU-guide återfinns liknande information. Skulle studenten upptäcka att den tilldelats en plats med risk för jäv, och meddelar institutionen detta, genomförs ett platsbyte.

Jämställdhet och lika villkor

Förutsättningarna för studenters talutrymme i undervisningen förändrades när campusundervisningen övergick i digital undervisning. Det är något som uppmärksammas i ORU Lyssnar. Överblicken av vilka som ”tar plats” och vilka som inte kommer till tals i lika utsträckning är mer svårhanterlig när undervisningen sker på skärm. Förutom könsfördelning kan också andra faktorer spela roll så som språkkunskaper, funktionsvariationer med mera och det blir extra viktigt för lärare att ha ett vakande öga och öra på hur sammanhållning och samtal tar form i den digitala undervisningen. Turtagningen skiljer sig från när samtal förs i ett fysiskt rum. Studenter med kamera på syns tydligare för läraren och tenderar exempelvis att få större utrymme. Huruvida chattfunktionen används och på vilket sätt påverkar också studenters aktiva delaktighet i undervisningen, liksom lärarens inställningar för visningsläge på sin skärm. Det kan också se olika ut beroende på olika studentkonstellationer på olika utbildningar. Det är en utmaning för lärare att förhålla sig normkritiskt till dessa frågor, till exempel om manliga eller kvinnliga studenter som är i minoritet kommer till tals på ett balanserat sätt. Samtidigt som lärare ska ha allt detta i åtanke ska de i realtid styra de digitala medel som är en del av undervisningen. Det är inte en lätt uppgift, men är likväl en viktig fråga att diskutera.

Förutom att främja en jämställd och jämlik utbildning framgår också i ORU Lyssnar att genus och jämställdhetsperspektiv i vissa utbildningar är extra viktigt för studenter som i sina framtida professioner kommer jobba med elev- eller patientgrupper. För dessa studenter bör perspektiven behandlas i kurslitteraturen och inte uppfattas som ett tunnare ”sidospår” i utbildningar där kunskapsbrister får konsekvenser för studenternas framtida praktiker. Liknande kommentarer i ORU Lyssnar framkommer även vad gäller kursinnehåll som behandlar interkulturella perspektiv och mötet med människor av olika ursprung. Här beskrivs också hur fördomsfulla kommentarer bland studenter inte bara uppfattas som kränkande utan problematiska i det avseende att dessa studenter sedan kommer ut i ett arbetsliv där de kommer att möta andra befolkningsgrupper än den svenska. Bristande kunskap om jämställdhet, jämlikhet och genus blir därför en viktig fråga för kursinnehåll men kanske även undervisningsformer där dialoger, problematiseringar och lämpliga samarbetsformer bör prioriteras inom ramen för utbildningen.

Även sektionerna lyfter hur hållbar utveckling är en viktig fråga som förbises i delar av utbildningen trots att [Örebro universitetets vision](#) utgår ifrån att ”hållbarhetsperspektiven genomsyrar all verksamhet vid universitetet.” Örebro universitetets reviderade [Strategi och handlingsplan för hållbar utveckling 2023-2025](#) (s. 2) inleds med orden: ”Samhället står inför stora utmaningar. Klimatförändringar, miljöförstöring, ekonomisk ojämlikhet, socialt utanförskap, ökade politiska spänningar och hot mot demokratin är några av de mest akuta.” Målet för utbildningen vid Örebro universitet är enligt handlingsplanen att ”Örebro universitetets samtliga utbildningar ger studenter centrala kunskaper, kompetenser och relevanta verktyg, både i deras profession och som medborgare, för att kunna

bidra till den omställning som krävs för en hållbar framtid.” (sid. 10). Detta innefattar förutom ekologisk och ekonomisk hållbarhet även social hållbarhet där jämställdhet, mångfald och jämlikhet ingår. Trots det menar sektionerna att det är långt ifrån alla kurser som innehåller undervisning om och för hållbar utveckling.

Det pågår en hel del arbete vid universitetet för att uppfylla målen i handlingsplanen. Plattform för en hållbar framtid (Platform for a sustainable Future, PSF@ORU) jobbar aktivt, över institutions- och fakultetsgränser, för att bidra till utveckling av kurser och program för att hållbarhetsperspektivet ska ingå i all universitetsutbildning. PSF@ORU har också en särskild arbetsgrupp för utbildning, Utbildning@PSF, som träffas månatligen för att diskutera pedagogisk utveckling för hållbar utveckling. Högskolepedagogiskt centrum kursutbud innehåller också kurser där lärare kan utbilda sig inom området. Den behörighetsgivande kursen ”Högskolepedagogisk fördjupning” behandlar hållbar utveckling och relaterade perspektiv som jämställdhet, breddat deltagande och digitalisering. Den valbara högskolepedagogiska kursen ”Utbildning för hållbarhet” ges i ny tappning med start vårterminen 2024. Kursen vänder sig till lärare som vill förkovra sig i de didaktiska möjligheter och utmaningar som det innebär att förse universitetets studenter med de kunskaper, förmågor och [”nyckelkompetenser”](#) som ska göra studenter till förändringsagenter. Det framgår av kursvärderingarna att kurserna uppskattas av lärarna men kanske behövs ytterligare incitament och goda förutsättningar för fler lärare att gå kurser som bidrar till den universitetsgemensamma pedagogiska utvecklingen på området.

Digitalisering och distansundervisning

Under pandemin då utbildningen delvis eller helt övergick i digital undervisning var övergången tidvis rörlig och utmanande för både lärare och studenter. De som inte redan vara vana att delta eller undervisa digitalt var tvungna att under tidspress lära sig nya digitala verktyg och lärare fick snabbt överföra och anpassa kursinnehållet till det nya formatet. Tekniken höll inte alltid måttet och i ORU Lyssnar rapporterades in att det förekom teknikstrul och att föreläsningar brast i kvalitet vad gällde både ljud och bild med suddiga texter. Rekommendationer och önskningsur ur ett studentperspektiv var då att lärare skulle spela in sina föreläsningar så att bristande kvalitet kunde kompenseras genom att studenterna kunde gå tillbaks till föreläsningar för att tillgodose sig innehåll som hade missats eller gått förlorat. Från ett lärarperspektiv är det viktigt att framhålla hur extremt svårt det hade varit för lärare med ett stort antal föreläsningar planerade för campusundervisning att spela in alla dessa med god kvalitet under denna akuta övergångsperiod med krav på teknik, ljud, bild, undertextning et cetera. Det tar mycket tid att spela in en föreläsning då den ska kortas för att passa ett digitalt inspelat format och den måste textas för att uppfylla tillgänglighetslagstiftningen. En inspelad föreläsning kan också få spridning och sparas under längre tid vilket ställer högre krav på föreläsningens upplägg och innehåll än när en föreläsning sker i stunden. Det finns också en upplevd risk att materialet kan manipuleras utan lärarens godkännande. Visningsstatistik för inspelade föreläsningar visar också att de inte används i sådan utsträckning som man ibland tror.

Sektionerna kommenterar är att det finns både fördelar och nackdelar med inspelade föreläsningar också efter pandemin, att det finns fördelar med att själv kunna välja när man vill ta del av en föreläsning men också nackdelar med bristande kontakt. Inspelade föreläsningar kan också göra att det blir stora tapp i närvaro vilket påverkar lärares upplevelser

under föreläsningar men också interaktionen studenter emellan. Det finns stora vinster i att som student höra andra studenters frågor besvaras och även att få möjligheten att själv vara aktiv och göra sig hörd. Från sektionernas sida framhålls dock att det underlättar betydligt för de studenter som missat undervisning på grund av sjukdom eller vård av barn att kunna ta del av föreläsningar i efterhand för att undvika att man halkar efter. Det framkom även i ORU Lyssnar att studenter med neuropsykiatriska funktionsvariationer upplevde många fördelar med den digitala undervisningen där man kunde undvika höga ljud, brus, besvärande ljus som annars tog tid att återhämta sig från efter campusundervisningen.

Inspelade föreläsningar av god kvalitet är positivt för studenters lärande men krav på och önskemål om föreläsningar av det slaget måste vägas mot lärarens arbetssituation och värdet av interaktion och *aktivt* lärande. En lösning som aktualiserades och som är fortsatt är aktuell är hybridundervisning där studenter kan välja att delta fysiskt på campus eller koppla upp sig digitalt. Det finns många sådana önskemål och förslag i det som rapporterats in i ORU Lyssnar och det finns många lärdomar att dra ur både studentperspektiv och högskolepedagogiska perspektiv. Sektionerna menar i sin respons på det som framkommer i ORU Lyssnar om hybridundervisning att föreläsningar både på plats och på distans låter bra i teorin. Det innebär att studenter som av någon anledning inte kan vara på plats ändå kan ta del av innehållet. Dock har det varit märkbart att flertalet studenter vid dessa tillfällen väljer att delta på distans av andra skäl. Det här är en komplex fråga. Det är logiska önskemål om tillgänglighet till utbildning digitalt på distans då det kan finnas särskilda skäl för att inte kunna vara fysiskt på plats. Däremot är sektionernas kommentarer om att många studenter väljer att delta på distans även om man själv inte är sjuk högst relevant. Det händer att studenter tar beslut om att delta på campus eller på distans mer utifrån logistiska skäl än baserat på sjukdom eller var man lär bäst. Det är därför viktigt att reflektera över vilka konsekvenser en eventuell hybriditet får för den undervisning läraren planerar och vilka värden som står i fokus för den.

Kunskapskrav

Tydlighet i kunskapskrav och likvärdig bedömning är frågor som har kommit in i ORU Lyssnar. Studenterna som skickat in kommentarer kring detta anser att det bör vara förutsägbart och tydligt kring vad som krävs för att klara olika kursmoment och när förutsägbarheten brister uppstår en känsla av att betygen är godtyckliga. Andra menar att större variationer mellan olika lärare och hur de betygsätter kan tolkas som att det är lärare snarare än lärandemål som avgör om man klarar en kurs eller inte. Tydlighet kring olika lärandemål och betygskriterier är därför en viktig del av både skriftlig och muntlig handledning. En bra övning för studenter är kamratgranskning där studenter läser varandras texter före skriftliga inlämningar. Det viktiga är då att studenterna får tydliga instruktioner om att inte bara "ticka boxar" på de lärandemål och betygskriterier som uppfylls utan ange *varför* de anser att vissa kriterier har uppnåtts eller inte och att återkoppling blir en ömsesidig dialog som studenterna lär sig av. Att själva öva på att göra bedömningar och diskutera motiveringar bakom dessa kan göra det lättare för studenter att förstå hur lärare tänker när de gör sina bedömningar.

Ytterligare en fråga i ORU Lyssnar handlar om hur lärare kommunicerar kring svårighetsgraden kring en kurs. Det kan vara välmant att vilja informera studenter om att kraven är höga och att kursen, i lärarens erfarenhet, är svår vilket riskerar att signalera till

studenter att sannolikheten att klara en sådan kurs är låg. Detta kan sänka ambitioner och orsaka stress bland studenter. Väljer man som lärare att ändå uppmärksamma studenter att det kräver stora ansträngningar på en specifik kurs så är det en god idé att också betona att stöd finns och kanske också förklara motiveringar bakom särskilda läraraktiviteter eller undervisningsformer och hur dessa är tänkta att underlätta för studenter. Detta kan också signalera för studenter varför det är viktigt att delta.

För kurser som av olika anledningar anses särskilt svåra blir det extra viktigt att ta vara på information som framkommer i kursvärderingar men också att kursansvarig tillsammans med andra undervisande lärare och studenter utvärderar vilka förändringar som kan tänkas göra kursen mer lätthanterlig för studenterna. Kanske är det inte större förändringar som är det viktigaste utan ett förtydligande i en kursintroduktion så att studenterna förstår redan från början vad som gäller i kursen, till exempel att läraren inte går igenom all kurslitteratur i föreläsningarna. Ett annat förslag är att jobba med kontinuerlig bedömning där studenter får en uppfattning om vad de kan och inte kan före tentamen. Även dessa möjliga lösningar bör utvärderas utifrån kursvärderingar och i dialog med studentrepresentanter. Denna typ av studentinflytande kan också kännas uppmuntrande för studenter oavsett om de delar bilden av att en kurs är svår eller inte.

Krav på akademiskt skrivande, studenters informationssökning och hur akademiska texter ska användas i uppsatsskrivande är andra frågor där studenter i ORU Lyssnar efterfrågar stöd. Universitetsbiblioteket har kurser, skrivstöd och skivrarverkstad som läraren bör informera om vid en kursintroduktion.

Psykisk ohälsa

Intensivt och komprimerat kursinnehåll med presentationer, skrivuppgifter, föreläsningar och seminarier under kort tid kan leda till svårhanterlig stress, press och i längden psykisk ohälsa. Det framgår av synpunkter i ORU Lyssnar. Bland universitetets studenter finns även de som lider av psykisk ohälsa redan innan de påbörjar sina studier, och en övermäktig arbetsbörda kan förvärra ett redan underliggande tillstånd. Sektionerna säger i sin respons att de känner igen sig i hög arbetsbelastning, stress och tidspress, krav och höga förväntningar. Om kursens innehåll överskrider de veckotimmar som ska läggas på kursen bör detta rapporteras i kursvärderingar men studenter bör även uppmuntras att föra dialog med kursansvarig eller programansvarig. Samtidigt lyfter sektionerna risken för de påföljder som kan komma av att lärare signalerar att kursen är mycket svår och att vissa studenter inte kommer att klara den. Det är svårt att veta om studenter som hade klarat arbetsbelastningen ändå får en känsla av otillräcklighet eller hur de påverkas av att höra att kursen är särskilt svår. Läraren kan tala från tidigare erfarenheter men känner inte alltid till studenternas styrkor i relation till kraven eller hur de tolkar en negativ bild av kursen. En tydlig beskrivning av krav och innehåll (mängden stoff och tidsramar) i början av kursen eller programmet är dock viktig så att studenter inte överraskas av en hög arbetsbelastning.

Psykisk ohälsa bland studenter kan uppkomma eller förvärras när studentrelationer, exempelvis i arbetsgrupper, inte är konstruktiva och när konflikter uppstår mellan studenterna. Som lärare är det viktigt att vara observant och lyhörd men det är inte alltid så lätt. I vissa fall finns osämja mellan studenterna utan att läraren har inblick i det som sker. I andra fall hör studenter av sig. Om det är en ensam och utsatt student som tar kontakt är

det viktigt att ta detta på allvar och att läraren är redo att lyssna, stötta och i den mån det går göra de förändringar som skulle kunna underlätta för studentens situation. Det finns även en rad funktioner som lärare kan hänvisa sina studenter till. [Studenthälsan](#) är där för studenter som upplever psykisk ohälsa. Studenthälsans kuratorer har tystnadsplikt och erbjuder kostnadsfria stödsamtal och även vägledning för den som behöver ytterligare stöd. Studentkåren har också representanter med särskilt studiesocialt ansvar men också andra [funktioner](#) som är behjälpliga och fungerar som stöd. För studenter med funktionsnedsättning så som synskada, dyslexi men också andra långvariga sjukdomstillstånd finns pedagogiskt stöd på [FUNKKA](#). Information om [diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande särbehandling](#) finns också publicerat på universitetets hemsida.

I ORU Lyssnar framkommer även önskemål om att psykisk ohälsa bör vara en del av kursinnehåll på de utbildningar där studenter i sina framtida professioner kommer att möta människor med psykisk ohälsa men också, i de tunga och psykiskt påfrestande professioner där de själva kan komma att lida av stress, utbrändhet och andra former av psykisk ohälsa. Här uttrycks ett behov att inte bara bli varnade om att det förekommer i deras framtida yrkesliv utan att det inom ramen för utbildningen finns exempelvis kurslitteratur som informerar om och diskuterar de verktyg som kan behövas i mötet med andra och även i de fall där man själv drabbas. Om sådana moment efterfrågas och inte finns uttryckligen i kursplanen är det något man som student kan framföra direkt till kurs-, eller programansvarig och i kursvärderingar.

Slutord

Slutligen är vår förhoppning att denna rapport ska signalera att "ORU Lyssnar" och att den uppmuntrar nuvarande och kommande studenter att fortsätta använda tjänsten. Vi ser fram emot många fler åsikter och feedback på utbildningen vid Örebro universitet med förslag på förbättringar men även med goda exempel från verksamheten som kan spridas och inspirera andra att utveckla sin undervisning.

Högskolepedagogiskt centrum och Örebro studentkår 2023-11-07